

Luottamusta ja parempia päätöksiä osallistamalla

Suomalaisista noin neljännes luottaa oman kuntansa päättäjiin. Alle joka viides suomalainen kokee, että kuntalaisten mielipiteitä kuunnellaan hänen kunnassaan. Kuntalaiset toivoisivat mahdollisuuksia osallistua suoraan yksittäisiin päätöksentekoprosesseihin. OECD suosittaa Suomea osallistamaan niitä, jotka eivät muuten osallistu.(1)

Osallisuus ja puntaroivat kansalaiskeskustelut, kuten **kansalaisraadit ja -paneelit**, auttavat vaikeiden päätösten tekemistä, etenkin kun päätöksenteko on jumissa tai selkeitä ratkaisuja ei ole.

Niiden hyötyjä ja toimivuudesta on **paljon tutkimustuloksia sekä Suomesta että ulkomailta**. Jos puntaroivista kansalaiskeskusteluista tehdään pysyviä, ne voivat auttaa demokratian kriisissä antamalla äänen laajemmalle kansalaisjoukolle, vahvistamaan luottamusta päätöksentekijöihin ja auttaa tehokkaampaan julkiseen päätöksentekoon.(2)

Erilaisten näkökulmien tuominen päätöksentekoon auttaa kestävämpien päätösten tekemisessä. Siksi keskustelujen päätelmät on käsiteltävä kunnanhallituksessa, valtuustossa tai lautakunnassa ja päätöksentekijöiden on perusteltava näkemyksensä suhteessa kansalaiskeskustelujen ehdotuksiin.

Kolme ehdotusta kuntavaaliehtokkaalle

- 1) Tunnistakaa kunnan päätöksenteossa merkittävät ja vaikeat aiheet tai antakaa kuntalaisten ehdottaa niitä.
- 2) Järjestäkää aiheesta kansalaisraati ja viekää tulokset osaksi päätöksentekoa
- 3) Kokeiluvaiheen jälkeen uudet toimintatavat kannattaa vakiinnuttaa osallisuusmallilla tai ottaa osaksi kunnan hallintosääntöä.

Tuloksena on parempia päätöksiä, koska puntaroitu kansalaiskeskustelu perustuu näkemysten huolelliseen punnintaan ja tiedon arviointiin eikä huutoäänestykseen. Vaikeiden päätösten hyväksyttävyyys paranee. Tämä vahvistaa luottamusta kuntaan ja sen poliittisiin päätöksentekijöihin. Päätöksenteosta tulee avoimempaa ja siihen saadaan mukaan laajempi joukko kuntalaisia, myös niitä jotka osallistuvat vähemmän. Yhteiskunnan jakautuminen ja disinformaation vaikutus vähenevät.(2)

Käytännön menetelmät

Puntaroivat kansalaiskeskustelut perustuvat harkittuun ja perusteelliseen tosiasioiden, arvojen ja tarpeiden läpikäymiseen. Ne ovat päätöksentekoa täydentävää, joten päätösvalta säilyy valtuustolla. Satunnaisesti valittu, eri kansalaisryhmiä edustava joukko puntaroi päätöksiä asiantuntijoiden näkemysten pohjalta. Nämä ovat laajalti käytössä ympäri maailmaa ja niiden vaikutuksia on tutkittu paljon. Kansalaisraadit ja -paneelit vahvistavat osallistujien:

- harkintakykyä ja yhteisen hyvän ajattelua
- ymmärrystä erilaisista mielipiteistä ja päätöksenteon vaikeuksista
- demokratiataitoja ja uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin
- ja saattavat myös muuttaa mielipiteitä

Osallisuutta voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavilla menetelmillä. Mitkä näistä ovat jo käytössä kunnassasi?

Kuntalaiset mukaan tekemään vaikeita päätöksiä

Kansalaisraadilla saadaan kuntalaisten puntaroitu, asiantuntijatiетoon pohjalta muodostettava näkemys päätöksenteon tueksi. Tätä kannattaa käyttää merkittävistä tai poliittisesti vaikeista aiheista, kuten kuntaliitosäänestyksissä tai kaavoituksessa. Osallistujia on tyypillisesti 12-36 ja kesto pari päivää. Mustasaaren kunnassa on hyviä kokemuksia kansalaisraadin käyttämisestä tuottamaan puntaroituja näkemyksiä kuntaliitoskeskusteluun. (3) Belgian alueparlamentissa on pysyvä kansalaispaneeli, jota käytetään 1-3 kertaa vuodessa päätöksenteon tukena. (4)

Kuntalaiset mukaan päätöksentekoon osallistuvalla budjetoinnilla

Osallistuvalla budjetoinnilla voidaan aktivoida kuntalaiset mukaan tekemään ehdotuksia ja päättämään niistä. Kuntalaiset ehdottavat projekteja, esimerkiksi lähiympäristön kohennusta, nuorten aktivointia ja hyvinvointia tai säästöjä. Projektit suunnitellaan ja viranhaltijat laskevat niille budjetit. Kuntalaiset keskustelevat ja puntaroivat mitkä vaihtoehtoista ovat parhaita ja äänestävät niistä. Kunta toteuttaa valitut projektit. Vastuu ja ymmärrys yhteisestä ympäristöstä ja rahojen käytöstä kasvavat. (5) Osallistuvaa budjetointia on käytetty onnistuneesti 43 miljoonan euron säästöjen tekemiseen Saksassa Solingenin kaupungissa. (6)

Toimi!

Kuntalaissa osallisuuden edistäminen on kunnan keskeisiä tehtäviä. Kehittää osallisuudesta tapa johtaa kuntaa asukkaita kuunnellen ja aktivoida vähemmän osallistuvia.

Deliberatiivisen demokratian instituutin (DDI) tarkoituksena on edustuksellisen ja suoran demokratian täydentäminen deliberatiivisen kansalaisosallistumisen keinoin edistämällä läpinäkyvää ja keskustelevaa päätöksentekoa Suomessa.

Jos kaipaat lisää käytännön neuvoja, ota yhteyttä deliberaatio@gmail.com. Lue lisää www.deliberaatio.org

Lähteet:

- 1) PALO-hankkeen politiikkasuositus (1/2019) https://paloresearch.fi/wp-content/uploads/2019/02/Policy-brief-1_2019_final.pdf ja OECD: Drivers of Trust in Public Institutions in Finland (2021) <https://valtioneuvosto.fi/en/-/10623/oecd-trust-survey-provides-recommendations-for-finland-on-action-to-reinforce-people-s-trust-in-government-and-public-institutions>
- 2) OECD: Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions : Catching the Deliberative Wave <https://www.oecd.org/gov/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions-339306da-en.htm>
- 3) Mustasaaren kansalaisraati <https://paloresearch.fi/kansalaisraati/>
- 4) Designing a permanent deliberative citizens assembly: The Ostbelgien Modell in Belgium <https://core.ac.uk/display/323109090>
- 5) Katso esimerkiksi Helsingin osallistuvan budjetoinnin arviointi: <https://bibu.fi/osallistuvan-budjetoinnin-loppuarviointi/>
- 6) Participatory Budget Saving in Solingen: <https://participedia.net/case/970>